

UO'T: 631.53:574

EKOLOGIK VA MATRIKAL JIHATDAN XILMA-XIL BO'LGAN URUG'LIK CHIGITLARNING 1000 DONASI VAZNI

Mamedov Normuxammad Mardanovich

qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha falsafa doktori, katta ilmiy xodim,
Paxta seleksiyasi, urug'chiligi va yetishtirish agrotexnologiyalari
ilmiy-tadqiqot instituti

Annotatsiya. Maqolada ekologik va matrikal jihatdan xilma xil sifatlarga ega bo'lgan urug'lik chigitlarning 1000 donasining vazni bo'yicha olingan natijalar keltirilgan. Toshkent, Namangan va Xorazm viloyatlari sharoitida 2023-2025 yillarda yetishtirilgan Sul-ton, C-6524, Xorazm-127, C-5707, C-6575, C-6580, C-8295, C-8296 hamda C-8297 seleksion navlarining bosh poyaga nisbatan 3-8 hosil shoxlari I-III, 9-11 hosil shoxlarida I-II, 12-14 hosil shoxlari I tartibida shakllangan urug'lik chigitlar 1000 donasining vazni navlar bo'yicha hududlarda 2023-yilda 105,7-126,3; 104,6-126,5 va 103,9-127,9 g, 2024-yilda 110,5-120,7; 105,9-125,6 va 103,1-127,7 g, 2025-yilda 103,3-125,2; 105,3-126,5 va 105,6-126,6 g ni tashkil etganligi qayd etilgan.

Kalit so'zlar: g'o'za, nav, urug'lik chigit, 1000 dona urug' vazni, matrikal va ekologik xilma-xillik.

Аннотация. В статье представлены результаты исследований массы 1000 семян хлопчатника, обладающих различными экологическими и матрикальными характеристиками. Исследования проводились в условиях Ташкентской, Наманганской и Хорезмской областей в 2023–2025 годах на селекционных сортах «Султан», С-6524, Хорезм-127, С-5707, С-6575, С-6580, С-8295, С-8296 и С-8297. Установлено, что масса 1000 семян, сформированных на 3–8 плодовых ветвях I–III, 9–11 ветвях I–II и 12–14 ветвях I порядка относительно главного стебля, варьировала по сортам и регионам следующим образом: в 2023 году — 105,7–126,3; 104,6–126,5 и 103,9–127,9 г, в 2024 году — 110,5–120,7; 105,9–125,6 и 103,1–127,7 г, в 2025 году — 103,3–125,2; 105,3–126,5 и 105,6–126,6 г.

Ключевые слова: хлопчатник, сорт, семена, масса 1000 семян, матрикальное и экологическое разнообразие.

Abstract. The article presents the results of studies on the weight of 1000 cotton seeds characterized by ecological and matrival diversity. The research was

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLAR KARANTINI

carried out under the conditions of Tashkent, Namangan, and Khorezm regions during 2023-2025 using the breeding varieties "Sultan", C-6524, Khorezm-127, C-5707, C-6575, C-6580, C-8295, C-8296, and C-8297. The results showed that the weight of 1000 seeds formed on fruiting branches 3-8 of I-III, branches 9-11 of I-II, and branches 12-14 of I order relative to the main stem varied by varieties and regions as follows: in 2023 — 105.7-126.3; 104.6-126.5 and 103.9-127.9 g, in 2024 — 110.5-120.7; 105.9-125.6 and 103.1-127.7 g, and in 2025 — 103.3-125.2; 105.3-126.5 and 105.6-126.6 g.

Keywords: cotton, variety, seed, 1000-seed weight, matrical and ecological diversity.

KIRISH

G'oz ekini o'zining bebaholigi bilan muhim ahamiyat kasb etib, undan 1200 xildan ziyod mahsulotlarning olinishida ishlatilishi sanoat uchun zarur bo'lgan hom ashyo manbai hisoblanadi. Bu ekin dunyoning ko'plab mamlakatlarida yetishtirilib, uning hosildorligini oshirishda urug'chiligiga, ayniqsa sifatli urug'lik ashyolarining yetishtirilishi va ekilishiga alohida e'tibor qaratish zarur bo'ladi.

Qishloq xo'jaligi ekinlarida 1000 dona urug'ning vazni muhim ko'rsatkichlaridan bo'lib, urug'lik ashyolarining ekish sifatlarini belgilab beruvchi eng asosiy omillardan biri hisoblanadi. Urug'larning yirik yoki maydaligi o'simlik navlarining genetik kelib chiqishiga, o'simliklarni yetishtirish agrotexnologiyasiga, ularning o'simlikda joylashgan o'rniga, yetishtirilgan hududlarning tuproq iqlim sharoitlariga, shuningdek, ularga ta'sir etuvchi biologik omillarga bevosita yoki bilvosita bog'liq bo'ladi.

Qishloq xo'jaligi ekinlari urug'larining xilma-xilligi tabiatda keng tarqalgan bo'lib, bitta o'simlikda shakllangan urug'larning morfologik, anatomik, fiziologik va biokimyoviy ko'rsatkichlarining bir xil bo'lmasligi bilan tavsiflanadi [1].

G'oz - issiqlikni talab qiluvchi ekin bo'lib, urug'ning yaxshi unishi va niholining rivojlanishi uchun taxminan 30°C harorat talab qilinadi [2].

Urug'larning xilma-xilligi genetik, matrikal va ekologik turlarga bo'linib, genetik xilma xillik irsiy jihatdan turli xil ota-ona gametalaridan shakllansa, matrikal xilma-xillik o'simlikning turli qismlarida joylashgan o'rinlarda hosil bo'lishidan, ekologik xilma-xillik esa urug'ning tashqi muhit ta'sirida shakllanishi, bu uchchala xilma-xillik bir-biri bilan o'zaro bog'liqligi xabar qilinadi [3].

Noqulay ekologik omillarning eng kuchli salbiy ta'sir etish davri g'ozaning gullash davriga to'g'ri kelishi, shu paytda tuproqda suv yetishmasligi, tuproq sho'rlanishi va havoning yuqori harorati birgalikda g'ozada kechadigan fiziologik va biokimyoviy jarayonlarga salbiy ta'siri natijasida hosil salmog'i va sifatining buzilishiga sabab bo'lishi ta'kidlanadi [4].

Tadqiqotchilar tomonidan urug'lik chigit 1000 donasining vazni, uning tarkibidagi yog' va oqsil miqdori, unib chiqish quvvati va unuvchanligi S-6512, Namangan-77, S-4914 va Omad navlarida o'rganilganida 1000 dona chigit vazni S-

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLER KARANTINI

6512 navida 107,1 g, Namangan-77 navida 109,6 g, S-4914 navida 125,5 g, Omad navida 135,5 g, yog' miqdori mos holda 16,5; 19,1; 22,3 va 19,4 %, oqsil miqdori 37,7; 37,4; 29,3 va 38,0 %, urug'lik chigitlarning unib chiqish quvvati 84,6; 89,8; 92,2 va 91,0 %, unuvchanligi 90,3; 91,1; 93,3 va 93,7 %ga teng bo'lganligi 1000 donasining vazni va yog' miqdori kam bo'lganida unib chiqish quvvati va unuvchanlikning ham past bo'lishi aniqlangan [5].

T.Berdimuradov tomonidan amalga oshirilgan tajribalarda g'ozaning Xorazm-127, Armug'on, Omad va An-512 navlari hosili uch muddatda 20 sentyabr, 1 va 10 oktyabrda terib olinib, 115 mg dan ortiq, 105-115 mg oralig'idagi va 105 mgdan kam bo'lgan chigitlarning 3, 5 va 7 kundagi unuvchanligi 105-115 va 115 mg dan ortiq bo'lgan urug'larniki yuqori bo'lganligi aniqlangan [6].

Mualliflarning keltirishicha, g'oz navlarining xo'jalik uchun muhim jihatlaridan biri sifatida baholanadigan 1000 dona chigit vaznining fenotipda namoyon bo'lishi ularning genetik jihatdan irsiyatiga qay darajada bog'liq bo'lsa, bu o'simliklarning qaysi ekologik hududda va agrotexnik tadbirlar asosida yetishtirilishiga qarab ham o'zgarishi ro'y beradi [7].

MATERIALLAR VA USLUBLAR

Tadqiqotlarda Toshkent, Namangan va Xorazm viloyatlari sharoitida yetishtirilgan Tadqiqotlarda Toshkent, Namangan va Xorazm viloyatlari sharoitida yetishtirilgan Sulton, C-6524, Xorazm-127, C-5707, C-6575, C-6580, C-8295, C-8296 hamda C-8297 g'oz navlarining turli hosil shoxlaridagi bosh poyaga nisbatan har xil tartiblarida joylashgan chanoqlaridan olingan urug'lik chigit namunalari 1000 donasining vazni O'zDSt 3354:2018 Urug'lik chigit 1000 dona chigit vaznini aniqlash Davlat Standarti talablari asosida aniqlandi. Buning uchun har bir namunalardan 100 donadan 8 ta takrorda urug'lik chigitlar ajratib olindi va ularning vazni aniqlandi. So'ngra tortib olingan chigitlarning og'irligi bo'yicha standart talabiga asosan ularning vazni o'rtasidagi dispersiyasi (S^2), standart og'ishi (S) va variatsiya koeffitsienti (V) hisoblandi. Standart talabida variatsiya koeffitsientining to'rt dan oshmasligi belgilangan bo'lib, bu ko'rsatkich belgilangan chegaradan oshib ketganida tajribani qaytadan o'tkazish tavsiya etilgan [8, 9].

NATIJALAR VA MUNOZARA

Urug'lik chigitlarning shakllanishida, shuningdek, unda turli zaxira moddalarining to'planishida ular yetishtirilgan ekologik hududlardagi havo harorati kuchli ta'sir ko'rsatadi. Bu esa urug'larning ekologik jihatida xilma xilligini keltirib chiqaradi.

Jumladan, tadqiqotlar amalga oshirilgan 2025-yilda Toshkent viloyati sharoitida O'ZGIDROMET markazining Toshkent meteostansiyasidan olingan ma'lumotlariga ko'ra qishloq xo'jaligi ekinlarining, ayniqsa g'oz o'simligining o'sishi va rivojlanishi uchun ob-havo sharoitlari juda qulay bo'lgan.

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLAR KARANTINI

2023-2024 yillarda o'rtacha havo harorati o'simliklarning o'suv davrida, ya'ni aprel oyidan sentyabr oyigacha bo'lgan muddatda 37 °S dan yuqori bo'lgan haroratli kunlar asosan iyun, iyul va avgust oylarida kuzatilib, 37 va 27 kunni, 40 °S yuqori haroratli kunlar 11 va 8 kunni tashkil etgan. 2025 yilda esa bu yillarga qaraganda farq qilib 37 °S dan yuqori haroratli kunlar may oyida ham kuzatilgan va 3 kun, iyun-avgust oylarida 22 kun, 40 °S yuqori haroratli kunlar iyun oyida 2 kun, iyul oyida 11 kun bo'lib, avgust oyida kuzatilmagan.

Tadqiqotlar amalga oshirilgan yillarda haroratning bunday o'zgarishi g'ozaning o'sishi va rivojlanishiga o'zining keskin ta'sirini o'tkazib, 2023-2024 yillarda 9-11 hosil shoxlaridagi II tartib ko'sak o'rinlarida ko'sak hosil bo'lmadi, hosil bo'lganlarida ham paxta xom ashyosi pishib yetilmadi. Biroq 2025 yil ob-havo sharoitining qulay kelganligi sababli bu hosil shoxlaridagi ko'saklarda ham paxta xom ashyosining pishib yetildi va to'liq ochildi.

Urug'lik chigitlarning 1000 donasining vazni PSUYAITI Markaziy tajriba xo'jaligi dalasida yetishtirilgan g'oz navlarida 2023-2025 yillar bo'yicha mos holda 3-5 hosil shoxlarining bosh poyaga nisbatan joylashgan I, II va III tartib chanoqlaridan olingan chigitlarda 105,3-136,3; 99,6-129,7 va 92,5-127,4 g ni, 6-8 hosil shoxlari I va II tartib chanoqlaridan olingan namunalarda 106,7-131,2 va 98,2-129,7 gni tashkil etdi.

Toshkent viloyati sharoitida 2023 va 2024-yillarda g'oz o'simligining 6-8 hosil shoxlari III tartib, 9-11 hosil shoxlarining II tartibidagi chanoq o'rinlarida paxtalar hosil bo'lmadi, biroq 2025-yilda barcha o'rganilgan hosil shoxlarining tartiblaridagi chanoq o'rinlarida sentyabr oyining uchinchi o'n kunligida ko'saklardagi paxtalarning to'liq pishib yetilishi kuzatildi. 2023-2025-yillarda 9-11 va 12-14 hosil shoxlarining I tartibidagi chanog'idagi paxtadan olingan chigit namunalarida 1000 dona chigit vazni 104,6-128,7 va 102,5-129,6 g ni tashkil etdi.

Shu kabi, 1000 dona chigitlarning vazni o'rganilayotgan barcha navlarning 6-8 hosil shoxlaridagi III tartibida, 9-11 hosil shoxlaridagi II tartibida joylashgan chanog'idan 2025-yilda olingan paxta namunalaridagi urug'lik chigitlarning o'rtacha vazni 92,5-127,4 va 99,4-127,1 g ga tengligi ma'lum bo'ldi.

Toshkent viloyati sharoitida yetishtirilgan urug'lik chigitlarning navlar bo'yicha 1000 donasining vazni 2023-2025-yillarda mos holda o'rtacha 105,7-126,3; 110,5-123,6 va 104,1-130,0 g ni tashkil etdi (1-jadval).

Namangan viloyati ob-havo sharoiti g'oz o'simligini parvarishlash, urug'larini yetishtirish uchun eng qulay hudud hisoblanadi. Turkiston o'lkasida "Paxtako'1" nomidagi birinchi paxta urug'chiligi stansiyasi ham Namangan hududida tashkil etilgan va bu yerda g'ozaning "King", "Alleng", "Ko'k chigit", "Yangi Kolumbiya" kabi navlaridan urug'lik chigitlar tayyorlangan [10].

Namangan meteostansiyasining ma'lumotlarga ko'ra tadqiqotlar amalga oshirilgan 2023-2025 yillarda havo harorati 37-40 °S va 40 °S dan yuqori bo'lgan kunlar soni mos holda 24; 20; 31 va 7; 2; 7 kunni tashkil etgani holda o'rganilishi

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIK KARANTINI

maqsad qilib olingan hosil shoxlari va ularda joylashgan tartiblaridagi chanoqlarning to'liq ochilishi va ularda paxtaning pishishi kuzatildi.

1-jadval

PSUYAITI Markaziy tajriba xo'jaligida yetishtirilgan urug'lik chigitlarning 1000 donasi vazni

№	Navlar nomi	Hosil shoxi va undagi ko'sak o'rni									O'rtacha,
		3-5			6-8			9-11		12-14	
		I	II	III	I	II	III	I	II	I	
2023-yil											
1.	Sulton	129,9	124,4	121,5	126,4	123,3		121,9		121,1	123,7
2.	C-6524	117,5	112,8	111,2	115,4	112,0		113,0		114,0	113,4
3.	Xorazm-127	109,5	106,9	104,4	107,3	104,4		104,6		104,2	105,7
4.	C-5707	126,4	123,8	118,4	121,7	118,8		120,2		121,6	121,2
5.	C-6575	121,0	120,8	118,3	119,4	113,7		104,7		114,0	115,6
6.	C-6580	122,8	120,4	112,8	121,4	118,8		112,7		122,9	118,7
7.	C-8295	125,6	123,3	119,0	123,8	119,3		123,2		122,9	122,0
8.	C-8296	130,8	129,1	125,2	128,6	125,2		124,1		122,8	126,3
9.	C-8297	131,7	129,0	123,2	128,0	124,2		125,2		124,9	126,2
$S^2=0,002-0,119$; $S=0,05-0,34$; $V=0,3-2,9$											
2024-yil											
1.	Sulton	127,0	115,2	122,2	121,4	114,7		122,7		121,5	120,7
2.	C-6524	119,3	114,1	110,2	120,2	115,5		114,7		117,5	115,9
3.	Xorazm-127	110,2	108,3	109,7	114,6	110,5		113,8		117,9	112,1
4.	C-5707	128,7	123,5	118,2	122,3	119,7		123,1		129,6	123,6
5.	C-6575	112,6	111,4	109,4	111,8	105,7		111,5		111,2	110,5
6.	C-6580	114,7	111,0	110,8	110,0	109,7		110,3		109,9	110,9
7.	C-8295	115,7	112,1	101,5	118,5	110,7		117,2		122,3	114,0
8.	C-8296	118,7	116,4	110,6	116,7	112,3		113,5		118,6	115,3
9.	C-8297	117,9	115,2	110,5	113,8	110,7		109,9		100,0	111,1
$S^2=0,002-0,165$; $S=0,04-0,41$; $V=0,4-3,7$											
2025-yil											
1.	Sulton	138,2	127,5	121,8	133,5	123,7	114,7	122,4	122,4	122,3	125,2
2.	C-6524	115,1	110,5	97,9	112,5	98,6	92,5	104,7	102,2	109,5	104,9
3.	Xorazm-127	118,4	116,8	108,0	111,5	102,9	97,2	106,4	105,4	106,1	108,1
4.	C-5707	136,3	133,0	132,8	131,2	129,7	127,4	128,7	124,3	127,1	130,0
5.	C-6575	107,2	99,6	100,3	108,4	101,2	98,9	105,7	102,7	105,9	103,3
6.	C-6580	105,3	106,4	98,1	106,7	104,0	102,5	105,9	105,9	102,5	104,1
7.	C-8295	123,7	114,4	114,7	119,8	116,3	106,8	108,2	108,9	109,7	113,6
8.	C-8296	124,9	115,5	114,9	115,6	110,3	110,1	112,4	107,7	109,4	113,4
9.	C-8297	118,5	113,3	105,7	113,2	105,8	100,8	107,9	99,4	106,8	107,9
$S^2=0,001-0,160$; $S=0,02-0,40$; $V=0,2-3,7$											

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLAR KARANTINI

Namangan ITS tajriba maydonlarida yetishtirilgan g'oz o'simligining 2023-yilda 3-4 hosil shoxlari I-III tartibidagi chanoqlarda shakllangan urug'lik chigitlarning 1000 donasining vazni o'rtacha 98,6-127,4 g, 6-8 hosil shoxlarining I-III tartibidagi chanoqlardan olingan namunalarda o'rtacha 100,9-125,3 g, 9-11 hosil shoxlarining I-II tartibidagi chanoqlarda 102,5-123,4 g, 12-14 hosil shoxlarining I tartibidagi chanoqlarda 101,9-123,0 g, navlar bo'yicha esa o'rtacha 104,6-126,5 g, 2024-yilda mos holda 101,4-129,3; 104,0-134,9; 104,7-127,9; 104,8-128,9; 105,9-129,7 g ni, 2025-yilda esa 101,9-132,7; 100,8-123,6; 99,0-131,8; 104,1-135,1 va 105,3-124,1 g ni tashkil qildi.

Urug'lik chigitlarning 1000 donasining vazni bo'yicha yillar davomida olingan natijalar tahlil qilinganida navlar bo'yicha 2024 yilda urug'lik chigitlarning boshqa tadqiqot yillariga nisbatan yirikroq, 2025 yilda esa maydaroq bo'lganligini ko'rish mumkin. Buning asosiy sabablaridan biri 2025 yilda 2023-2024 yillarga nisbatan hosildorlikning yuqori bo'lganligi bo'ldi (2-jadval).

Xorazm ITS tajriba xo'jaligida havoning harorati g'ozaning vegetasiya davrida Toshkent va Namangan viloyatlariga qaraganda birmuncha issiq bo'ldi. Urganch meteostansiyasining ma'lumotlariga ko'ra 2023-2025-yillarda g'ozaning o'suv davrida 37-40 va 40 °S dan yuqori bo'lgan haroratli kunlarning soni 35 va 10; 25 va 2 hamda 24 va 14 kunni tashkil etib, 40 °S dan yuqori bo'lgan kunlar 2025-yilda boshqa yillarga nisbatan ko'proq bo'lganligi qayd etildi. 2023-yilda havo harorati 37-40 °S dan yuqori bo'lgan kunlar soni boshqa yillarga nisbatan ko'p bo'lganligi, ya'ni o'suv davrida o'simlikning o'sishi va rivojlanishi uchun talab etiladigan haroratdan ko'ra issiqroq bo'lgan kunlarning uzoq davom etganligi sababli 6, 7, 8- hosil shoxlarining uchinchi, 9, 10, 11-hosil shoxlarining ikkinchi tartibidagi chanoqlarda paxta pishib yetilmadi. 2024-yilda ham o'rganilayotgan navlarning 6, 7, 8- hosil shoxlaridagi uchinchi, 9, 10, 11-hosil shoxlarining ikkinchi tartibida ko'saklar shakllanmadi, chanoqlarda paxta pishib yetilmadi.

2-jadval

Namangan ITSda yetishtirilgan urug'lik chigitlarning 1000 donasi vazni

№	Navlar nomi	Hosil shoxlari va ulardagi ko'sak o'rni									O'rtacha
		3-5			6-8			9-11		12-14	
		I	II	III	I	II	III	I	II	I	
2023 yil											
1.	Sulton	127,4	125,2	122,7	125,3	124,0	122,5	121,5	120,9	121,2	123,4
2.	C-6524	115,5	107,9	98,6	109,1	100,9	102,0	102,8	102,9	101,9	104,6
3.	Xorazm-127	112,6	112,0	111,1	112,2	111,7	110,7	111,6	111,0	111,4	111,6
4.	C-5707	134,0	129,3	124,5	127,9	129,3	124,9	121,8	123,4	123,0	126,5
5.	C-6575	123,4	122,0	121,5	121,2	117,9	112,9	116,0	106,2	121,5	118,1
6.	C-6580	114,2	115,0	111,0	115,3	118,1	111,2	111,2	105,2	112,6	112,6
7.	C-8295	121,5	123,9	116,5	116,3	112,7	113,1	107,8	107,5	112,6	114,6
8.	C-8296	118,5	117,9	118,7	110,0	114,6	114,0	106,3	112,1	109,2	113,5
9.	C-8297	117,7	107,3	106,8	103,6	105,5	109,0	102,5	108,7	103,8	107,2
$S^2=0,004-0,158$; $S=0,06-0,40$; $V=0,5-3,2$											

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIK KARANTINI

2024-yil											
1.	Sulton	128,5	127,5	126,1	127,7	126,5	123,6	123,3	124,5	123,0	125,6
2.	C-6524	117,9	112,4	106,4	115,8	114,8	118,1	115,2	112,8	109,7	113,7
3.	Xorazm-127	114,9	118,9	114,4	115,0	112,6	115,6	113,4	117,6	115,6	115,3
4.	C-5707	129,3	125,7	128,3	133,7	134,0	134,9	124,4	127,9	128,9	129,7
5.	C-6575	112,3	104,7	112,7	110,1	105,5	106,2	110,9	109,9	110,7	109,2
6.	C-6580	111,0	103,2	101,4	103,8	100,8	104,0	104,7	111,3	112,8	105,9
7.	C-8295	122,6	122,9	124,8	116,3	121,9	116,0	118,9	117,0	116,3	119,6
8.	C-8296	114,1	119,6	114,7	104,3	107,3	109,8	112,1	105,1	104,8	110,2
9.	C-8297	115,2	119,4	125,0	119,6	122,9	121,5	119,3	118,5	116,2	119,7
$S^2=0,002-0,174; S=0,04-0,42; V=0,4-3,6$											
2025-yil											
1.	Sulton	132,7	126,8	125,6	123,6	122,1	114,1	112,7	124,6	135,1	124,1
2.	C-6524	112,6	106,4	109,6	100,8	102,6	108,9	103,6	99,0	104,1	105,3
3.	Xorazm-127	117,2	114,1	101,9	108,5	112,3	105,5	112,5	108,2	107,2	109,7
4.	C-5707	123,4	124,6	124,6	116,3	115,2	110,8	130,3	133,3	122,1	122,3
5.	C-6575	117,2	110,0	111,9	112,9	117,2	110,6	116,4	113,5	115,9	114,0
6.	C-6580	105,8	110,2	115,4	109,9	112,5	109,2	116,7	110,5	106,4	110,7
7.	C-8295	129,3	127,6	126,8	127,8	125,6	130,1	118,2	128,6	124,7	126,5
8.	C-8296	118,3	115,7	121,3	115,2	111,2	117,0	113,4	115,3	116,4	115,9
9.	C-8297	123,7	121,6	123,6	123,0	124,9	115,2	131,8	112,9	120,8	121,9
$S^2=0,002-0,173; S=0,02-0,42; V=0,5-3,7$											

Urug'lik chigitlarning 1000 donasining vazni navlar bo'yicha hosil shoxlari va ulardagi tartibiga ko'ra 2023-2025 yillarda Sulton navida 120,9-134,5 g, S-6524 navida 100,0-119,2 g, Xorazm-127 navida 102,3-125,0 g, S-5707 navida 114,1-136,2 g, S-6575 navida 98,0-121,3 g, S-6580 navida 100,3-113,5 g, S-8295 navida 103,3-122,9 g, S-8296 navida 102,2-124,2 g, S-8297 navida esa 103,6-126,2 g ni tashkil etganligi aniqlandi (3-jadval).

3-jadval

Xorazm ITSda yetishtirilgan urug'lik chigitlarning 1000 donasi vazni

№	Navlar nomi	Hosil shoxlari va ulardagi ko'sak o'rni									O'rtacha, g	
		3,4,5			6,7,8			9,10,11		12,13,14		
		I	II	III	I	II	III	I	II	I		
2023-yil												
1.	Sulton	129,9	124,4	121,5	126,4	123,3			121,9		121,1	124,1
2.	C-6524	113,8	112,4	110,6	112,6	111,2			111,9		111,6	112,0
3.	Xorazm-127	119,1	111,9	111,7	117,2	113,4			116,5		112,6	114,6
4.	C-5707	133,7	136,2	132,6	127,2	124,0			120,7		120,9	127,9
5.	C-6575	105,7	101,2	100,9	111,3	98,0			106,3		104,4	103,9
6.	C-6580	107,0	103,2	106,4	111,3	103,1			108,9		113,3	107,6
7.	C-8295	122,9	121,3	119,9	117,7	112,9			111,4		110,8	117,7
8.	C-8296	124,2	116,6	127,6	120,0	118,1			102,9		102,2	118,2
9.	C-8297	126,2	114,8	114,9	123,4	121,6			116,9		116,8	119,6

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIK KARANTINI

$S^2=0,004-0,158; S=0,06-0,40; V= 0,5-3,3$											
2024-yil											
1.	Sulton	134,5	130,9	122,0	132,3	129,8		123,5		120,9	127,7
2.	C-6524	107,4	107,1	100,0	116,0	107,6		108,1		109,7	108,0
3.	Xorazm-127	123,6	118,1	116,3	125,0	116,3		114,8		115,7	118,5
4.	C-5707	130,6	129,2	125,0	131,2	127,6		126,3		128,5	128,5
5.	C-6575	106,9	102,4	100,3	104,5	102,2		100,3		103,9	103,1
6.	C-6580	115,2	109,2	100,5	106,5	107,2		110,3		115,8	109,2
7.	C-8295	119,8	115,9	113,8	113,6	112,1		110,3		111,6	113,9
8.	C-8296	115,3	108,0	108,8	113,2	110,5		112,3		111,6	111,4
9.	C-8297	117,1	107,7	103,6	112,0	106,6		106,6		105,7	108,5
$S^2=0,001-0,119; S=0,04-0,34; V=0,3-2,9$											
2025-yil											
1.	Sulton	130,5	123,1	130,7	124,1	123,7	118,5	127,7	123,0	121,9	124,8
2.	C-6524	119,2	117,3	110,2	117,5	109,8	117,8	119,0	111,5	112,1	114,9
3.	Xorazm-127	106,6	104,2	102,3	103,6	103,1	112,2	109,7	106,0	103,0	105,6
4.	C-5707	124,0	126,4	123,5	127,9	128,4	134,8	127,4	132,8	114,1	126,6
5.	C-6575	117,1	113,5	121,3	108,3	110,5	119,7	119,4	117,3	117,3	116,0
6.	C-6580	109,1	100,3	102,6	111,1	107,7	109,0	110,8	113,5	110,7	108,3
7.	C-8295	110,4	107,9	116,6	111,6	121,4	118,0	112,9	115,8	113,3	114,3
8.	C-8296	125,9	123,7	115,9	112,0	119,4	115,4	116,2	116,5	116,4	117,9
9.	C-8297	120,1	113,6	121,5	116,9	115,2	118,8	111,3	109,1	110,5	115,2
$S^2=0,001-0,166; S=0,02-0,41; V=0,2-3,7$											

XULOSA

Urug'lik chigitlarning 1000 donasining vazni navlar bo'yicha hududlarda 2023-yilda 105,7-126,3; 104,6-126,5 va 103,9-127,9 g, 2024-yilda 110,5-120,7; 105,9-125,6 va 103,1-127,7 g, 2025-yilda 103,3-125,2; 105,3-126,5 va 105,6-126,6 g ni tashkil etdi.

ADABIYOTLAR

1. Рашидова Д.К., Шпилевский В.Н. Семеноводство и семеноведение сельскохозяйственных культур. Монография.- Ташкент: Издательство "Навруз", 2019.- 365 с.
2. Daryl R. Chastain Gurpreet Kaur K. Raja Reddy. Derrick M. Oosterhuis. Cotton seed and seedlings. Number Ten the cotton foundation reference series. The Cotton Foundation Cordova, Tennessee, U.S.A. 2020. 131 p.
3. Овчаров К.Е., Кизилова Е.Г. Разнокачественность семян и продуктивность растений. М.: Колос, 1966.- 160 с.
4. Boltaeva Z.A. G'o'zaning ayrim fiziologik ko'rsatkichlariga ekologik omillar ta'siri. //Tabiiy fanlar rivojlanishining zamonaviy tamoillari mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari. Xorazm Ma'mun Akademiyasi Axborotnomasi. Xiva, 2021.-135-138-b.

AGRO KIMYO HIMOYA VA O'SIMLIKLAR KARANTINI

5. Мадрахимов И.И., Сидиков А.Р., Шарипов Ш.Т., Сеитмусаева Б.А. Ёза навларида 1000 донга чигит вази, чигит таркибидаги ёғ ва оксил миқдори, ҳамда уруғлик чигитларнинг униб чиқиш қуввати ва унвчанлик кўрсаткичлари. /Селекция ва уруғчилик бўйича илмий тадқиқотларни ташкил этишининг муҳим йўналишлари. Республика илмий-амалий анжумани материаллари. Тошкент, 2013.-355 б.
6. Бердимуратов Т. Качество семян хлопчатника в зависимости от массы 1000 штук семян. /Современное состояние селекция и семеноводства хлопчатника, проблемы и пути их решения. Материали международной научно-практической конференции. Ташкент, 2007.- 251 с. 198-6
7. Ergashev O.R., Aliqulov O.E., Jumaniyazov F.K. Turlicha hudud va sharoitlarda parvarishlangan o'rta tolali g'o'za shakllarining 1000 dona chigiti og'irligi ko'rsatkichlarini qiyosiy farqlanishi. /Tabiiy fanlar rivojlanishining zamonaviy tamoillari mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari. Xorazm Ma'mun Akademiyasi Axborotnomasi. Xiva, 2021.-121-123-b.
8. O'z DSt 3354:2018 Urug'lik chigit. 1000 dona chigit vaznini aniqlash usuli.
9. O'zDSt 1080:2005 "Urug'lik paxta urug'lik chigit. Namuna tanlab olish usullari.
10. Халиков Б.М. Ўзбекистон пахтачилиги тарихи (илмий-тарихий китоб)-Тошкент, "Фан зиёси" нашриёти, 2022, 156 бет.